

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 3. У Сомбору 15. Фебруара 1869.

Год. XI

ЧЛАНАК XXXVIII ЗАКОНА

од 1868 године.

(настављено.)

ГЛАВА V.

Обштински народни учевни заводи.

§. 23. У оним обштинама, гдѣ вѣроисповѣди неиздржаваю школу, која наредбама закона одговара, као и у другим у овом закону назначеним случајевима, дужна є обштина народне учевне заводе поднѣи.

§. 24. Оне школе, што их тако обштине подигну, єсу заеднички учевни заводи за дѣцу обштинских становника без разлике вѣроисповѣди.

§. 25. Уобште несмотраю се од сада за вѣроисповѣдне школе они учевни заводи, коє сви чланови обштине без разлике вѣроисповѣди из обштинскога иманя и прихода издржаваю.

Присвем том у погледу оних већ постоећих вѣроисповѣдних школа, коє су се досада из обштинског иманя и прихода издржавале, слободно є дотичной обштини и на далѣ досадашњи обичај задржати: но у таком случаю има се помоћ између школа различитих вѣроисповѣди у праведной суразмѣри подѣлити, и неможе се ни од њне вѣроисповѣдне школе одузети, докле се непрестане давати и школама других вѣроисповѣди.

§. 26. У обштинама од различитих вѣроисповѣди, ако би поєдине вѣроисповѣди и cadre биле захтеванјима закона овог одговарајуће народне школе издржавати, али дођу до тога увѣрєня, да заедничком снагом могу у болѣ цвѣтућем станю издржавати заедничку обшту школу, на коју би могли помоћ од цѣле обштине, шта више и од саме државе потраживати; могу се различитих вѣроисповѣди школе у заедничку обшту школу преустроити. Тако уединјна заедничка школа постаће права обштин-

ска школа, на коју се распростиру сва она одређена овога закона, која гласе о општинским школама.

§. 27. Школска зграда, што ће се изнова зидати, имају се на здравом мјесту сазидати, и треба да су сува и да су према броју дјеце (на једну дворану 60 дјеце, и на свако дјете по 8—12 квадрат. стопа рачунајући) са довољним на броју пространим и видним дворанама снабђена.

§. 28. Народно-школске власти, вјероисповјдни, општински и правителствени органи дужни су поједнако свима средствима што у круг њиовог дјелања спадају настојати, да се и постоећа већ школска зграда, — у колико у предидућем §-у наведеним потраживањима неодговарају, — како чрез вјероисповјди, тако и чрез општине, чим могуће буде, свуда сходно поменутих потраживањима преустроје.

§. 29. Мушка и женска дјеца треба да су разлучена и да се, у колико је можно, у одјељним дворанама обучавају.

§. 30. Општина је дужна школу са земаљском круглом, земљовидом, таблама, природописним сликама, и са свима нуждним и на броју довољним учевним средствима снабђвати.

§. 31. Дјеца, којих се сиромаштво докаже, добијају од школе књиге за бадава.

§. 32. Дужна је општина нуждне школске књиге и учевне опреме сваке године унапред набавити и ученицима преко учитеља уз рачун по потреби подјeliti. Цјена тих књига и опрема заједно се купи са платом за обучавање (дидактром.)

§. 33. О плаћању учитеља по смислу овога закона општина се стара.

§. 34. Један учитељ редовно не може више од 80 питомаца обучавати.

У ванредним случајевима може дотична школска власт дати на то допуштење.

§. 35. Терете општинских народних школа у првом реду сноси општина, која на ту цјелу може на сваког у средини својој живећег или њој припадајућег грађанина обашка пореза разрезати.

Али порез тај не смје надмашити 5% правог (директног) државног данка.

§. 36. Они општински чланови и земљоприатељски, који у овом закону означеним потраживањима одговарају вјероисповјдну школу издржавају, само у толико су дужни к' издржавану општинске школе доприносити, у колико она сума,

што се они на издржаванѣ свое вѣроисповѣдне школе у новцу или у производима земаљским прилажу, неисцрплюе 5% њиховог правог данка.

§. 37. Пустаре и селишта, која сачињаваю особену порезку общину, али потраживањима закона одговарају школу немаю, а немогусе у смислу §. 44. обвезати на подизанѣ такове школе, имаю се чрез дотичне власти сусѣдној коіој общини придружити, и дужне су њне школске терете по смислу §. 35. сносити.

§. 38. Свака община, која по смислу овога закона общинску школу подигне, дужна є у непокретном иманю или у готовом новцу школску закладу (фонд) основати, и ту од године до године по могућству умножавати.

§. 39. На умноженѣ ове школске имовне главнице свуда гдѣ се разчлањаванѣ земаля и деленѣ пашњика одсада предумимало буде, том приликом на страну общинске школе, што већ постои или што ће се установити, најманѣ вдан стоти део заедничкога простора одлучиће се, што ће се у дотичност свакога учестника суразмѣрно урачунати.

§. 40. Приход од пореза разметнутога по смислу §. 35. и од школског иманя основаног по §. 39. само се на подизанѣ и издржаванѣ общинских школа смѣ обраћати.

§. 41. Приход од оног комада земљѣ, што се приликом уређеня общинских земаля по смислу §. 39. на школске цѣли одлучи, тамо гдѣ сада общинске школе нема, може се обраћати на подпомаганѣ вѣроисповѣдне школе или школа, коє требованьима закона одговараю. У случаю ако се у такой общини доцниє общинска школа заведе, за правац има служити §. 40. овога закона.

§. 42. Зиданѣ и издржаванѣ школских здания и учительског стана тиче се общине.

§. 43. Ако община докаже, да ние у станю на подизанѣ и издржаванѣ по смислу овога закона нуждних учевних народних завода доволъну матеріалну снагу дати, може путем дотичне власти од државе помоћи искати.

Министар јавног обучавања дати ће такой общини помоћ из оне суме која є у државном прорачуну на ту цѣл одобрена.

А. ОСНОВНЕ НАРОДНЕ ШКОЛЕ.

§. 44. У оним общинама, гдѣ се, — осим вѣрника оне цркве или цркви, коє имаю школу што требованьима зако-

на одговара, — налази најманѣ јошт 30 за школу обвезне дѣце, па родитељи њихови неће да употребљоу постоеће вѣроисповѣдне школе: дужна е община заедничку народну школу подићи. Трошкови на оваку общинску школу пре свега имаю се подмиривати из оних заедничких общинских прихода, кои су на школске цѣли одређени, и то у оном размѣру, у ком размѣру стои број дѣце, што общинску школу полазе, према питомцима вѣроисповѣдне школе или школа. Они общински становници и посѣдници, кои издржаваю своју требованѣма закона овог одговарајућу вѣроисповѣдну народну школу, само су у толико дужни на издржаванѣ овако установљѣне общинске школе пореза давати, у колико она сума, што они на издржаванѣ свое собствене вѣроисповѣдне школе у новцу или у производима приносе, неискрпљуе пет процента од њиховог управног (директног) данка.

§. 45. Тамо пак, гдѣ број дѣце од других вѣроисповѣди недостиже 30, и та ће дѣца, — у колико се не би родитељи о њиховом обучавању другим путем старали, — ићи у постоећу вѣроисповѣдну школу, и њихови родитељи дужни ће бити на подмириванѣ школских трошкова оним истим начином и у оном размѣру доприносити, у ком то чине чланови оне вѣроисповѣди, која школу издржава.

С тога се има на на таким мѣстима у вѣроисповѣдној школи ученѣ вѣре и благодетности на одређене извѣстне часове ограничити, за које ће време дѣца од других вѣроисповѣди старанѣм своје вѣроисповѣди и под њѣним надзором учити се науци вѣре и благодетности.

§. 46. Обштине, које најдалѣ до $\frac{1}{2}$ милѣ една од друге одстоје, а нису у стану законом прописану основну народну школу издржавати, могу се тога ради уединити и заедничку основну школу подићи, или заедничког народног учитеља држати.

§. 47. О обучавању дѣце салашарске дужне су се старати оне общине, коима салаши припадаю, и то: а) или подизанѣм салашких школа; б) или у оним предѣлима гдѣ сталне школе због удаљености салаша не би цѣли одговарале, употребленѣм путуюћих (ambulans) учитеља.

§. 48. Обучаванѣ у основним народним школама садржи у себи два учевна течаја, т. е. 1. свакидашню школу која трае шест година и 2. повторно школско ученѣ, које се простире на три године.

§. 49. У свакидашню школу дужна су ићи дѣца од на-

вршене шесте до навршене дванајсте своје године. Изузетак се допушта само за ону дѣцу, која после четиригодишњег основног учења у висши завод (у грађанску или у средњу школу) ступе и тамо се најманѣ две године уче.

§. 50. Дѣца која дванајсту годину наврше, и уобште она дѣца, која су сав учевни течай свакидашнѣ школе свршила, дужна су ићи у повторну школу.

Ако у том мѣсту постоје вѣроисповѣдне или друге какве народне школе, у којима е само учевни течай од шест година; то дѣца што из тих школа изиђу дужна су до своје навршене 15. године обштинску повторну школу похађати.

§. 51. Дѣца, за коју се докаже да су сиромашна, школарину неплаћаю.

§. 52. Број учевних часова преко седмице за ученике е у свакидашњим школама најманѣ 20, највише 25, подразумѣвајући овамо и науку вѣре и благонравности, али неподразумѣвајући овамо тѣлесно вештбанѣ и вештбаниа у пољодѣлству и вртарству.

У повторной школи сваке седмице зими су пет часова а лети два часа.

§. 53. Питомци што свакидашню школу полазе дужни су до десете своје године, — са изузетком одморнога времена, — зими и лети подеднако у школу долазити; у погледу пак на дѣцу која су стария од десет година, у обштинама што се земљодѣлством занимаю, може школска столица допустити, да осим одморног времена, јошт за два мѣсеца у време највећих послова само у недельну школу долазе.

§. 54. Време учења по селима нека буде најманѣ осам а по варошима најманѣ девет мѣсеци преко године.

§. 55. У обштинским основним народним школама обвезни учевни предмети есу: а) наука вѣре и благонравности; б) писанѣ и читанѣ; в) рачун из главе и с бройкама и познаванѣ отачаствених мѣра и новаца; г) езикословлѣ; д) вештбаниа говора и разума; е) отачаствени земљопис и повѣстница; ж) нешто мало из обштег земљописа и повѣстнице; з) природословлѣ; и) почетци из природописа са особитим обзиром на начин живота и на предѣл, коме већи део дѣчијих родитеља припада; і) практична унутства из круга пољскога газдинства и вртарства; к) ученѣ главнијих грађанских дужности и права; л) пѣванѣ; м) тѣлесно вештбанѣ са обзиром на войничка вештбаниа.

§. 56. Повремено опредѣљиванѣ учевног плана спада у радњу министра јавног обучавања.

§. 57. Почем у обштинске основне народне школе могу ићи дѣца од свию вѣроисповѣди, то су се о обучаваню њиховом у науци вѣре и благодетности дотичне вѣроисповѣди дужне старати.

Ово обучаванѣ у вѣрозакону треба да се изван заједничких школских часова и такође јавно држи.

§. 58. Сваки питомац нека се обучава на свом матерњем љезику, у колико ѣ овај ѣдан између у обштини тој уобичаених љезика. Из тога узрока има се у мѣшовитим по љезику обштинама такав учитељ намѣстити, кон ѣ кадар обучавати на љезицима у обштини тој уобичаенима.

У многолюдним обштинама, гдѣ у великој гомили становници различитих љезика живе, избираю се у колико снага обштине допушта и помоћни учитељи различитих љезика.

СЛОВО НА СВ. САВУ

говорио 14. Јануара 1869.

У ДВОРАНИ СРБСКОГ УЧИТЕЉИШТА У СОМБОРУ

Милан Костић магистар св. богословије.

(продуженѣ и свршетак.)

Када је св. Сава наставио српски народ на пут просвете и побожности, пође он у даљне земље, куда хођаху свети божји угодници, да још већма просвети свој ум, да се помоли за свој народ и да га учини још срећнијим. Али не би му суђено да се поврати свом народу; он премину у сродној славенској земљи цара бугарскога.

Он премину; али његово име, његов свети спомен остао је међу народом; плодови његова неуморна труда и рада око унапређења свога народа бише по српство спасоносни. Св. Сава премину. После неког времена паде и српско царство; а после неколико векова дотаче се зверска турска рука и самога светитељевог тела, коме се клањаху благодарна српска срца, и сажеже његове свете остатке — не би љ у том пламену сажегао и његов спомен. Али заман му пакост, заман му освета. Свети пепео сажеженога тела разнео је ветар по целој српству, и где је он пао тамо се подигше православне задужбине, тамо се заорише величанствени славопеви и дивне пророчанске песме, — од чијег се гласа Турчин у гробу преврне, кад му

одјекне у поноћној тишини до његове гробнице: „С нама Богъ разумјите јазыци и покарајтеся јако с нама Богъ.“

И доиста шта одржа Србина кроз толике векове патње и мучења? Шта га подржаваше у толиким бедама и невољама те није духом клонуо? Шта ли га уздржа те се у слави и добру није понео није погордио? Вера православна — знамење и уздарје св. Саве — која је Србину милија од живота, дража од од земаљска блага. Она је сваком приликом, на сваком кораку тешила Србина и чувала га, као нежна мати своје мило одојче и сећала га на његове човечанске и хришћанске дужности.

Па ево и сада своим умилним матерњим гласом позвала је нас овде да славимо спомен светог Саве — нашег првог просветитеља; — побудила је и мене као што већ споменух да прозборим коју у славу нашег великог угодника.

Али како ћемо достојно славити спомен свет. Саве? Како ћемо показати да смо достојни наших прадедова, који слушаху његове благе и мудре савете? како ћемо засведочити, да смо и ми врсни чланови напредујућег човештва?

Врло лако — но и врло тешко је одговорити на питања. Врло је лако кад речем: слеђујмо примеру св. Саве, — а врло је тешко, ако ћу у духу садањег времена да покажем потанко сваку стазицу, којом ћемо да пођемо. Но рад овога требало би више и времена и студија. Него ја држим да ће зрела свест обзирући се како на прошлост, тако и на садашњост, сваком знати дати довољна одговора, — Будимо свесни — будимо браћа — будимо људи! Сећајмо се, какве благодети по српску државу и некадашњу славу Неманића донесе слога, што ју св. Сава засеја по српској земљи — а шта би било — и да л' би било без слоге и свести Душанова царства? Та погледајмо само око себе. На нас се дигла и хала и врана, и Турци и вуци — како да нас сбришу са лица земнога. А је-смо ли ми сложни, одупиремо л' се ми брацки тим помамним стихијама што нас окружавају?—Ој, срце ме боли кад се сетим силних беда и невоља што Србина стежу, а премале слоге што веже Србе међу собом. Пуста пакост и завист — пију срце младом српском одојчету, да никада недорасте до јунака — Појави л' се на обзору српском јарко сунашце, да огреје бедну сиротињу умном зраком; — а злоба и завист завију се у густе облаке, на недаду сунцу да просија. Проклета завидљива зебња: да се један непрослави већма од другога, породила ја Вукашина, породила Вука Бранковића, ископала је гробницу

на Косову, оковала Српство у тешке ланце, које ево већ пет векова немогу да раскину, породила је — а рађа на жалост јоште и сада многу хрђу, која једе клицу српске лепше будућности. — Но окајмо се неслоге, окајмо се личних зађевица нетрошимо умних а и материјалних сила у међусобној борби, кад обште народа благо захтева од нас не да слабимо него да утростручимо све своје силе у обрану српске будућности! — Будимо браћа, будимо људи — будимо достојни синови св. Саве! Чувајмо његов аманет — православну веру, чувајмо тај свети аманет, за кои наши прадедови пролеваху крв потоцима. — Не рушимо лакомислено ону свету зграду, у којој боравише онолико народних грлина, која нам је сачувала нешто што нам е пресвето, — сачувала име и народност. — Искорењујмо зле обичаје и злоупотребљења, која нам подкопавају ту свету зграду. Саветујмо се, договарајмо се о унапређењу своје цркве. Та ми смо бар срећни што нам црква није монопол једне касте, него је благо целог народа, за које се сваки поједини треба да стара да се брине. — Деветнајсти век и напредујућа свест иште јавност и искреност. Зато покажимо откровено мане са којих нам црква и благочест рамљају и покажимо средства, којима ћемо да им доскочимо. —

Сљедујмо примјеру св. Саве! Просвећавајмо ум, облагорођавајмо срце! Просвета је крсташ барјак напредовања, а напредовање задаћа човештва. — Просвета је најјаче оружје, коим ћемо победити наше непријатеље. Бадава ћемо се разметати пред другим народима. Ако се својски и озбиљски не латимо наука, — ако неприонемо не овлаш, него као мрави за књигу — пропадосмо саранисмо се сами, и нетреба нама к томе туђина. — Зато дижимо школе и просветне заводе, и не жалимо на њих никаквих жртава! помажимо књижевност! — — — Ој и нехотице застаде ми мисао на овом предмету. Срце ми се на ново стеже, кад се сетим наше бедне и сиромашне књижевности и слабе подпоре, којом ју ми подржавамо; кад се сетим многих тужних одзива наших списатеља да на које ваљано дело добише по једног ил ниједног предплатника: кад се сетих да много наших ваљаних списатеља умреше сиромашнији него последњи надничари! — То су жалосне сведочбе наше „пробуђене“ свести! Тако непођосмо напред, неодупресмо се туђинском натиску! — Тако неназвасмо се славним потомцима наших славних предака! — Зато, славни зборе! збацимо са себе страст нехатости и немарности према књижевном пољу, подпомажимо

својски издавање ваљаних — ал само ваљаних! — дела, која ће да нас унапреде душевно и материјално. — Та кад би само једну десетину од оних излишних трошкова, што их избацимо на сујетне и које какве беспослице, дали на просвету па и тиме би већ много учинили? —

Будимо браћа, будимо људи, сљедујмо примеру св. Саве! претходимо свом народу ваљаним и узорним примером. Поучавајмо га и словом и делом, како коме донесе прилика собом. Наш сопствени живот нека му је жива школа, да му надокнади, оно чему га није доучила књига. Та наш је народ од природе бистар — па свака добра реч, сваки добар савет и добро дело — донеће му стотрука плода, а нама хвалу и благодарност код свога потомства.

Опростите ми славни зборе, што вас оволико можда морим мојим говором.

Остаје ми, да вама мила браћо, који се спремате за високо учитељско звање, речем коју. Бити учитељем народњег подмладка, дати дечијем мишлењу, осећању и суђењу ваљан правац, — омити деци све оно, што је добро, што је лепо и ваљано, што јо племенито и узорито. — то је велика задаћа; већа него што сте ју можда ви себи престављали. А чим је већа задаћа, тим је већа и одговорност, коју ви на себе примате. Дечији ум, дечије срце, то је као мекан восак, кои се у руци да по вољи превијати у разне прилике, — и од вештине руке, зависи и савршеност прилике; тако исто од учитељевог знања вештине и воље зависи по већој чести и правац дечијег суђења и делања. Па колико вештине, толико и неуморна труда зактева се од учитеља. — Зато и сваки онај који се хоће да посвети учитељском звању, треба да осети у себи к њему унутарња позива — као што мислим да га и ви осећате — те да у младу винограду будете праве газде — а не најмљеници јер најмљеник ради ко најмљеник! — Угледајте се на св. Саву, како је он оставио сјајне дворе, одрекао се и круне и сваке светске славе, те пошао за унутрашњим своим позивом, који му задоби светлију славу, вечити спомен у благодарном му потомству. —

И још једанпут, славни зборе, велим: сљедујмо примеру нашег просветитеља Саве! Притецимо у помоћ свом народу брацки искрено сваки по свом могућству. Натичимо се у добру. Окајмо се злобе зависти и пакости. Та зар робовање од ево већ скоро пет векова није кадро да нас излечи од те са-

танске болести? Или смо јоште мало туђину робовали? При-
онимо својски за изображењем и просветом. Не остајмо за дру-
гима напреднијима народима, него учимо и паштимо се да их
обиђемо, или барем да их сустигнемо!

И само тако показаћемо да смо достојни потомци наших
врдних прадедова; само тако показаћемо Европи да и ми имамо
будућности; само тако прославићемо достојно неумрли спомен
нашег просветитеља Саве, и подићемо му вечити споменик,
коме ће се клањати и дивити и последњи потомак српска рода
и племена! —

Мисли о садашњим школским читанкама и предлог како би их прерадити требало.

(свршетак.)

ТРЕЋА ЧИТАНКА.

Одређена би била у главним школама да се у IV. раз-
реду чита, а задаћа би јој била да децу приуговори и тако
спреми, како ће у више разреде примљена и за остале разне
струке у животу људском, колко је више могуће, справљена
бити.

Како оне две, тако би и ова читанка два главна дела
имала.

У први део, ком би и овде племенита задаћа била него-
вање религиозноморалног чувства, ушли би обширнији чланци
из религије: Еванђелија, Апостола, Жића светих, Библије, па-
рамитија, обреда црквених, значење наше цркве, црквени са-
бора и др.

Осим тога ушле би ваљане приповедке, лепо смишљене или
из истинских светских догађаја извађене, које на морал као
на најглавнији и најлепши украс људства подстичу.

Између ових чланака ушле би свете изреке ил Срб. нар.
пословице ил друге добре науке, са Србским народним, или дру-
гим сходним и одабраним Срб. песмама.

За овим би ушло: црквено словенско читање. Као
Срби православне вере, који на том језику богослужење слу-
шамо, као сродници велике словенске гране, треба нам

и у овом разреду више псалмама добро проучити, особито из катизме 16., 17., 18. и 19. Поред овог могао би ући и подекоји одобрани опис из постна ил цветна триода или из друге које црквене књиге.

За овим би сљедило: црквено појање. Све оно што у прошлим читанкама стављено није а захтева се и увиђа да је потребно православним србчадима знати, ставиће се у овај одсек.

За лакше тумачење и боље разумевање црквено-словенског језика имао би и у ову читанку ући речник.

Други део. Стварна знања.

Из прве и друге читанке, већ је више мање дечици познато о овим стварма. Овде би се дакле из ове струке дешто новoga додати и тако темељније и тачније у деци у савршава-ти имало.

Пре свега и овде би у ваљаним и вешто изведеним чланцима имало ући о дужностима и правима човека, о друштву људском и т. д.

Из природописа. Овде није доста да уђу тек по декоји чланци из три царства природе; ту би ваљало тако удешти, да дете пред собом сав природопис у знатније класе подељен — списан има. Не би се подробно сваки па и најмањи природописни предмет описивао, него само што је главније и у главнијем језгре се само придржавало. Ишло би се на то, да дете буде у стању разазнати куд што спада, па онда о главним било нашим ил страним природним производима — особито онима, с којима се трговина јака води — доста знанственога казати, како би му из ове науке, све што је важније на свету, познато било, и како неби код очију слепо, код ушију глуво, код уста немо а код ногу и руку везано и сплетено било.

Иза овог ваљало би и опет у изабраним више разширеним из светске напредности извађеним за наше пределе удешеним научним чланцима децу побуђивати на привреду, јер нека се дете ма на коју струку одати мисли, несме се овај главни услов живота људског ђутке прећи и успавати.

Из природословља (физика.) Све оно што је у II читанци из ове науке кратко описано и учено, овде би то исто у већма распрострањеним чланцима ушло и проучавало се, а додало би се јошт о барометру, термометру, магнету, грмљавини, грому, муњи, телеграфу. Јошт би имало ући о већим домаћим а нуждним справама и из дијететике.

Из земљописа. У овај одсек имали би важнији предмети из II. читанке обширније израђени ући. Угарску сасвим обширно ставити, о земљишту, производима, народима по вери и језику, рекама, брдима, главну управу, жупаниске власти, главна места особито она где јака трговина и радиност цвета. За овим: о Аустрији, њеним деловима, житељи по вери и народности, њеним производима и радиности. После: о Балканском полуострову. На последку о земљи њеним деловима, житељима и производима. Тако би од прилике наша деца добила појам о целој нашој кругли земној, а особити имала би пред собом користи које на њој као људи уживати могу.

Из природословног — физичног земљописа. У обширним чланцима проучиле би се важније ствари из III. читанке а додало би се јошт о створу наше земље, како јој постаде кора, брегови, реке, мора, језера; о земљетресу и о бреговим што ватру бацају.

Из Србско повести. Повестница би имала сва ући. То се разуме да би се и овде избегавала претерана обширност. Како су деца у трећем разреду украће Србску повест већ учила, то ће сад овде у толико лакше ићи и полазна знања ова у детету већма укоренити, па су с тим млада Србчад наша а с њима и народност наша много добила.

У овај одсек могу ући и из обште светске повести важније ствари: како нађоше Америку, описање првих Христијана, Велизар, Сократ, Цар Дукљанин и овоме равне.

Уз Србску повест ушле би сходне и важније Срб. народ. пјесме.

За овим би дошао читав један одсек, који би садржаво разне занимљиве чланке и био би као нека „забавна читанка.“ Ова би се тако удесити имала да деца неосетно што је више могуће Србско читање омили.

При крају би били колико је по потреби могуће даље продужени арапски, црквенословенски и римски бројеви.

Тако би исто могла ући овде при крају и нека најобичнија знања из ђеометрије и мерења.

Правопис био би у читанкама најновији. Ради олакшања у овоме била би у II. и III. читанци нека најнужднија граматична знања изложена.

То се по себи за све читанке разумети може, да сви

чланци неће једнако тискани бити; нека се нађе и с рукописни и грађански, и с крупнији и ситнији слови натисканих чланака.

Важнији предмети и описања требало би у колико то простор књиге допушта да су насликана, које би заиста децу више свега занимало и читанкама привлачило.

За главне школе, имале би читанке мање ал обширније сачињене чланке у себи садржавати, јер у тим школама више времена има на обширније изучавање. За обичне сеоске школе имале би читанке више но украће, и то за живот обични изведене и сачињене чланке у себи садржавати.

Са овако зготовљеним читанкама по моме мњењу много би у школама добили; јер у њима би имали тако рећи сва најнужнија знања за човека, која би деца читала и себе упоредо и у читању и осталим потребама изображавала, а неби као што је то дојакно било, бележећи важније ствари дангубила и у свему назаднија бивала.

Ако нам овако остану разреди у школама као што су сад, онда би овако и читанке сачињене имали; ако би се пак школе са виши разреда умложиле, имала би се по томе и разностручна стварна знања разредити и поделити.

Рећи ће ко да је много назначено што да уђе из појединих наука; али ја држим кад смо до јако у стању били од прилике све ово што изложих, без згодно удешених читанака извршити, да ћемо то исто и са добро удешеним читанкама много лакше и целисходније обавити моћи. А покрај свега тога треба да имамо на уму какве и колике су потребе наступиле због данашњих околности, па ми несмемо и неможемо на тенани бити, но морамо радити.

Приметиће ко да на овај начин читанка једна много већа и скупља доћи мора. Ово је што наравно; али смо ми до јако на место једне, 4—5 и 6 књига и књижица потребовали, па кад се узме шта се издало за 5—6 књига, по те новце и јошт и јефтиније можемо имати и једну књигу. Осим тога с једном књигом имамо јошт и другу неку добит. То је познато да има деце и по природи и хотимице заборавне, па кад им се каже да донесу ту и ту књигу, више пута учине сасвим противно, а овако им је доскочено; јер доносе сваки дан једну те једну исту књигу.

У Србском-Бечеју 12. Октобра 1868.

Ђорђе Глибоњски, учитељ.

Д о п и с.

ИЗ КИЈЕВА 18. ЈАНУАРА 1869. Можда ће вас, господине уредниче, заинтересовати, да чујете што и за овдашњу Србадију, што црпи науку у врту православног. Ове године сложимо се ми срби што се бавимо овђе у Кијеву и склопимо књижевно друштво. Друштво доби дозволу политичне власти, под увјетом, да се неупуштамо у своим седницама у политику. Закључимо да по нашем прославимо св. Саву. Ректор духовне академије, Филарет, рече да ће нам бити на свему услужан; на чему му велика хвала. И тако на дан св. Саве служише у нашој академијској цркви 5 свештеника и два ђакона; између тих 3 српска попа и један српски ђакон, који су овђе на науци. Ми остали Срби појалисмо по нашем напеву. А познато вам је, да се напев руског црквеног појања сасвим разликује од нашег. — Црква бијаше пуна наших професора, студента академије и друге госпoде и госпођица. После службе био је „Молба“ и „Многољетствије.“ Све ово испало је величанствено и сјајно. После службе позвали смо више наших професора на „водосвећење“ код наше куће и на закуску: на чему нам ови врло лепо захвалише. Ево шта нам од прилике рече професор академије Пјевницки: „Если бы все Славяне такъ горячо любили свою народность какъ вы; и если бы все старались о просвѣщеніи своего народа такъ, какъ стараются сербы, то могло бы славянство подняться до того, что б' скоро насталъ для него тотъ великій славянскій день котораго каждый истинный славянинъ ожидаетъ какъ день прославленія.“ Професори нам и израдише концессију од политичне власти и подарише нашој библиотеци много књига и обећаше се бити нам на руди у свему, што буде стајало доњих. —

Ето да чујете како Србадија дише справ свог рода — ма да је у даљној даљини и да видите, како су браћа наша јединоверни Руси ради нашем напредку. — Нетреба да мислите, да они теже за тим да нас добију под своју камцију. Прошао је век тих идеја. Сада је настао и овде век праве слободе, век народности, и љубави братинске.

Школске вѣсти

УНАПРЕЂЕНЪ ШКОЛА У СРБИИ. Од како в попечительство просвѣте Господину Димитрију Матићу повѣрено, од то доба с радошћу опажамо ми нов дѣлатни живот у школској струци код браће наше у Србији. Едно за другим изилазе спасоносне наредбе о точнијем вршењу дужности учительске у школи и у цркви, о заведеню неделних и повторних школа, и о учительским зборовима.

У Србији су као што нам се чини по селима у последниѣ време деца неуредно у храм Божиј долазила и слабо пояти учила, а учители на неким мѣстима почели су држати да поянѣ неспада у њихову дужност; сад в поново објављено и у дужност стављено да сви ученици имаю недељом и празником на вечериѣ, јутреиѣ и службу Божију, а по ва рошима и прве седмице великог поста на предосвештану службу долазити, а учители су обвезани у недељне и празничне дане у цркви деслу страну држати. Колико се од ове поновљене наредбе вели-

ком добру по оживленју и утврђењу морално религиозног осећања на-
дамо, толико би још желели да на предосвештане службе целог по-
ста не само варошка него и сва сеоска деца (гдѣ има цркве) долазе
и ту умилно поју и читају крѣпећи се у светом православију и упоз-
навајући свето наше богослужение.

Друга министарска наредба о недељним школама нашла е на
много мѣсти одзива, особито у Београду гдѣ се 40 отличних Срба за
предаванје у нед. школама прихватило, и до 400 ученика у исте школе
уписало, у Ужицу и у Шабцу где се више од 100 ученика у недељну шко-
лу уписало. Такође се и књижице и читаонице по школама заведе, а
влада е уз то још укинула плаћанје царине на књиге што се у зем-
љу увозе и из нѣ извозе.

По смислу треће наредбе држе се у већим мѣстима сваке недеље
после Службе Божие (у Србији служба бива од 8 до 10 сати у јутру)
учитељски зборови. Найзнатнији су зборови Београдских учитеља, кои
се од почетка Децембра прошле године сваке недеље у школском
зданију што е код саборне цркве држе, под предсједанјем г. Илића
учитеља школе теразиске. Зборовима овима присутствује и сам Гос-
подин министар просвѣте са многим отличним школским пријатељима.
У колико смо из досадашњих радиј ових зборова, коју нам „Школа“
саопштава, дознати могли желимо е господина министра да се учитељи
уче рационалном методу, као што су се томе и учитељи у войводо-
вини србској пре десет и едајакст година учили; напротив учитељи
изјављују желимо да им се пре свега материјално станје поболша, и да се
болје читанке и спомоћне књиге у руке даду, па ће они већ знати и
сами са таким средствима школу унапредити.

За сада само оволико у кратко због ограниченог простора овог
Листа саопштити можемо. У наредак ћемо гледати да о радњи учи-
тељских зборова и о напредовању школе у кнежевцини Србској чи-
таоцима нашимта точније извештае доносимо.

РАСПИС НАГРАДЕ. Видовдан јавља, да е госп. Министар просвѣ-
те у Србији расписао награду за најболји Србски Буквар кои му се
до конца Марта поднесе. Буквар има бити е малом првом читанком
сдружен, а награда е наменјна од 30—50 ћесарских дуката.

СВЕТОСАВСКЕ СВЕТКОВИНЕ. Добили смо са много страна до-
писе о светосавској светковини, кое због маленог простора нисмо у
станју саопштити. Напомињемо само да е у Мокрину о светковини той
словно госп. Н. Јанковић учитељ; у Кузмину г. Илија Пантелић; а
особито споменути нам ваља да е у Дольној Любкови, овом најуда-
љнијем србском мѣсту у Белоцркванској регименти, по настояванју
свештеника г. Константина Стојединовића и учитеља г. Игњата Тайшана,
просветитељ србски први пут славно прослављен, и светковина та имала е
врло благи утусак на тамошњи наш народ. Нека е хвала свим све-
штеницима и учитељима, кои настоје, да се свети Сава свечано у
цркви, школи и у народу прославља! Што болје будемо ми поштовали
успомене народних добротвора, то ће се све већша расплођивати по
народу нашем најкрасније хришћанске и грађанске врлине.

НОВЕ СРБСКЕ ШКОЛЕ. У селу Моноштору у Банату честити
Срби желећи сачувати своју народност одделили су се школом од ро-

мана и основали нову србску школу. За попуненѣ учителя у овој школи отворен е у Листу за нар. учителѣ стечай. Плата е 100 фор. готова новца, 30 вагана мешовита жита, 10 ваг. кукуруза, 2 хв. дрва, 6 хв. сламе и стан. Молбенице се имаю управити на консисторију Арадску преко г. проте романског Мелетија Дрегића у Темишвару. У селу Кечи у жупанији Торонталској има 114 за школу способне србске деце а нема србске школе. Правителство е, како чуемо, позвало ових дана жупаниску власт да се у споразумлену са консисторијом темишварском и по преслушану кечанских романа и србаља постара о том, да се у истом мѣсту србска школа подигне. — Такође у селу Кнезу намѣраваю Срби школу себи подићи. Тако би ваљало да учине и Срби у Торњи, Малом Гаю, Марџити и у свима мѣстима гдѣ досада мешовиту школу имаю.

ДРЖАВНА ПОДПОРА УЧИТЕЉИМА У УГАРСКОЈ. Земальски сабор за прошлу годину одредио е из државних прихода 150,000 ф. на потребе народних школа у Угарској. Од ове суме е кр. уг. Министар про свѣте 73,680 фр. опредѣлио на подпору учителя, а остало на набављањѣ учевних опрема и средства. — На позив, кога е министарство прошле есени на епископе, вел. жупане, окружне капетане, градоначелнике, шк. управителѣ и учительске задруге распослало, препоручено е и пријављено ради подпоре 1367 учителя од коих су 1018 учителя подпору добили. Подпора е давана учительима свию вѣроисповѣди, но разделѣна е по службеним заслугама и по разлици имања на три разреда. Подпоре првога разреда састав се из 100 фор.; другога разреда из 80 фор., а трећег разреда из 60 фор. Од Србских учителя добили су подпору ови: Из Будимске епархије: Теодор Андрић качвалски, Ђорђе Јосифовић сент-андрейски, Јован Милић бременски и Јов. Крагуевић батосечки, сва четворица првога реда, која ће им се путем ч. консисторије будимске издати. Осим тога Лазар Павловић медински учитель подпору I. реда код управе жупаниске, а Светозар Бакић учитель пештански и Коста Николић будимски подпоре III. реда код дотичних поглаварства имаю примити. У епархији Бачкој, код епархијалне власти имаю примити подпору II. реда учители: А. Михайловић Н.-Садски, В. Клаић кулпински и Л. Поповић шандорски; код жуп. власти добијаю подпору: Ник. Бугарски уч. керски I. реда, а Сима Станковић байски и Ђ. Глибоньски бечейски III. реда; код дотичних варошких поглаварства имаю примити подпоре III. реда: Тома Јаникијевић у Сегедину и Ђорђе Теодоровић у Сомбору. У тем. епархији: А. Татаровић иџошки. С. Петровић и Т. Шевић кишиндски И. Видаковић санад. I.; Г. Перић кумански II.; Д. Пандуровић у Наџфали, М. Настасић у Беодри и Н. Тапавица у Срб.-Бочи III. — У вршачкој епархији Сима Бакић и А. Раић III. реда подпору добише.

Лист овај излази двапут месечно.

Цена е на целу год. три форинта, а на по год. 1 фор. 50

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Тискано код Андрије Вагнера.